

Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку особистості

Валерій РАДУЛ,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Зростання в сучасних умовах ролі свідомості, самосвідомості, самовизначення людини, з одного боку, й ускладнення та розширення простору її дієвого функціонування – з іншого, стимулюють збільшення потреби особистості у виокремленні, визначенні та ствердженні себе в суспільстві, у реалізації своїх можливостей, творчих здібностей та визнанні. Феномен самореалізації – це не тільки потреба людини, яка об'єктивно закладена в її сутнісних характеристиках [6], а й обов'язковий структуротвірний компонент онтогенезу, що об'єктивно забезпечує відтворення індивіда не просто як специфічного представника світу живого, а як носія особливого – соціального – руху, як суб'єкта, котрий здійснює творення неприродного – соціального – світу, що передбачає ускладнення та прогрес. Саме в процесах саморозвитку та самореалізації – основних структуротвірних онтогенезу – полягають головний смисл та сутність системної діяльності людини як особливого визначника соціального буття, як носія нового рівня універсальної еволюції – соціальної [8; 21]. Отже, у системі зв'язків і відносин між людьми виникає той ефект (стан), який називається соціальною якістю. У процесі становлення особистості відбувається поєднання її біологічних та соціальних характеристик. Будучи складовою поняття сутності, на думку В.В. Орлова, біологічне не перетворює її на подвійне, дуальне утворення, оскільки є наявним у сутності не як тотожний із соціальним аспект або частина, а як включення до цілісної основи, як рівень інтегрально-соціального цілого, як діалектична протилежність, що опосередковує становлення й функціонування соціальної якості. Сутність людини з таких позицій є результатом усього попереднього розвитку матерії, «акумулятом» його основних етапів. Вище містить у собі нижче й підпорядковує його собі, водночас існує як інтегральна цілісність, яка має єдину природу.

Соціальна сутність у цьому випадку є не безпосередньою та одномірною, плоскою, а багатопланово опосередкованою, багаторівневою й інтегральною [17, с. 20]. З погляду В.В. Орлова, соціальне створює біологічне передусім тому, що біологічна життєдіяльність людини може відтворюватися тільки соціальним способом, шляхом виробництва потрібних для життя предметів. Крім того, соціальне надає біологічному певної форми, «соціалізує» його. Суспільне ж буття постійно дає біології людини імпульс для подальшого розвитку, удосконалення, ускладнення. Своєрідний «парадокс» розвитку полягає у тому, що нижча форма матерії досягає найбільшого розвитку лише на основі включення до складу вищого ступеня розвитку. Біологія людини, по-перше, «зберігає свою загальну біологічну природу, тобто всі основні властивості й закономірності живого. По-друге, вона є вищим різновидом біологічного, найскладнішою, універсальною біологією» [там само].

На думку С.С. Батеніна, соціальне є вищим рівнем матерії, воно не адаптується у нижчий (біологічний) рівень і тим більше не створює його знову. Процес розвитку полягає у новоутворенні, в якісній перебудові раніше існуючого, внаслідок чого зміст біологічного досягає високого структурного й функціонального рівнів, що було б неможливим на основі тільки природних процесів [4, с. 117].

Поняття «соціальна зрілість» фіксує стан розвитку особистості через характер, спрямованість її діяльності на реалізацію суспільних ідеалів.

З огляду на розуміння особистості як однієї з сутнісних характеристик людини, її соціального розвитку, необхідно визнати, що особистісна зрілість (зріла особистість) не розкриває всіх аспектів цілісного розвитку особистості. У процесі онтогенезу та соціогенезу формуються варіації рівнів розвитку різних видів зрілості людини, які нерозривно пов'язані з її освітньою діяльністю. На рубіжних етапах вікового розвитку, що певною мірою співвідносяться зі ступенями навчання в системі неперервної освіти, людина, що зростає, досягає своєї вершини, своєї зрілості, яка втілюється в готовності до переходу на новий, більш високий ступінь освіти й розвитку. Під час формування людини, здатної вирішувати нові, більш складні завдання в житті, навчанні чи праці, враховуються якісні зміни у фізичному й психічному розвитку, в здоров'ї, освіченості

й вихованості, мотивації діяльності, в особистісній сфері й творчій самореалізації.

Дорослішання людини характеризується розвитком гетерогенних за своєю природою процесів і взаємодією усіх виявів людини як біопсихосоціальної істоти. Цей складний цілісний розвиток нерозривно пов'язаний з її освітньою діяльністю, із задоволенням базових людських потреб у знаннях, потрібних для життя і його пізнання. Такі інтегральні структурно-функціональні чинники, як критерії цілісного розвитку людини, утворюються на перетині гетерогенних процесів розвитку людини, котра зростає, її онтогенезу і соціогенезу, дозрівання й навчання, саморозвитку і виховання.

Зрілість – це суб'єктно-об'єктна категорія, що відображає особистий життєвий досвід і природні ресурси людини, яка зростає, об'єктивні закономірності її дорослішання, а також результати навчання. Зрілість – це й соціально-педагогічний результат, що виникає у процесі взаємодії соціального і педагогічного середовища, розвитку і дорослішання людини. Зрілість – це вершина, яка утворюється на перетині двох гетерогенних процесів: вікового психофізіологічного дозрівання, коли домінують онтогенетичні закономірності, й освітньо-виховного, коли пріоритет надається закономірностям соціокультурного розвитку. Отже, зрілість – це інтегральна якість і показник розвитку людини, що зростає в освітньому середовищі (соціальному і педагогічному).

Цілісний розвиток людини й поетапне формування її зрілості можливі за певних психолого-педагогічних умов:

- зміст освіти будується як людинознавство, відображає в освітніх галузях ставлення людини до світу, інших людей;

- виховний процес підпорядкований створенню життєвої стратегії стійкого розвитку особистості в нестабільних умовах функціонування суспільства, розв'язанню життєвих проблем вихованця під час його взаємодії з вихователем;

- технології навчання піднімаються на якісно новий, акмеологічний рівень, забезпечуючи успіх і високі досягнення в навчанні кожного учня;

- у школі створюється освітнє середовище, що сприяє успіху, творчості, досягненню високих результатів, коли престижно добре навчатися й працювати, дотримуватися морально-правових норм взаємодії педагогів і вихованців;

- взаємодія з батьками спрямована на поетапне формування їх як суб'єктів педагогічного процесу, що передбачає інформаційне забезпечення, залучення до шкільних заходів, участь у батьківських зборах, творчу співпрацю в позакласній і навчальній роботі.

Соціальна зрілість як рівень розвитку особистості визначається всією сукупністю її діяльності. Залежно від сфери прояву соціальна зрілість є певною здатністю особистості до взаємодії з

соціальним середовищем, що дає їй змогу ефективно посідати відповідне місце в структурі первинних утворень.

Психологи пов'язують професійну картину світу зі здібностями людини, які детермінують вибір професії та професійний розвиток. У наукових доробках широковідомою є концепція Д.Е. Сьюпера, яка зводиться до такого: люди характеризуються різними здібностями, інтересами та властивостями особистості; кожна людина відповідає певним професіям, а професія – індивідам; професійний розвиток має послідовні стадії та фази; особливості цього розвитку визначаються соціально-економічним рівнем батьків, властивостями індивіда, його професійними можливостями [16, с. 110–122].

Т.В. Кудрявцев розглядає професійне становлення як тривалий, динамічний, багаторівневий процес, що охоплює кілька основних стадій: формування професійних намірів; професійне навчання; професійну адаптацію; часткову або повну реалізацію особистості в професійній діяльності [9, с. 51–59].

В гуманітарних науках немає чіткого й однозначного визначення поняття «середовище». У найзагальнішому розумінні «середовище» трактується як оточення. На думку Д.Ж. Марковича, «найчастіше під <...> середовищем розуміють сукупність умов та впливів, що оточують людину» [14, с. 36]. Отже, середовище людини охоплює сукупність природних (фізичних, хімічних, біологічних) та соціальних факторів, які можуть прямо чи опосередковано впливати, миттєво або довготривало, на її життя й діяльність.

Для характеристики середовища Дж. Гібсон вводить категорію «можливість». Можливість слугує містком між суб'єктом та середовищем, оскільки визначається як властивостями середовища, так і властивостями самого суб'єкта. Чим більше й повніше особистість використовує можливості середовища, тим успішніше відбувається її вільний та активний саморозвиток.

Особлива роль соціальної спільності як середовища людини визначається В.В. Рубцовим: «Ми говоримо й перебуваємо в людському середовищі, але для людини середовище — це не тільки світ, що її оточує. Для людини це той світ, який існує у її спілкуванні, взаємодії, взаємозв'язку, комунікації та інших процесах» [20, с. 93].

Акмеологія розвивається як наука про цінності людини, про її удосконалення та здатність не тільки високоефективно виконувати свої професійні обов'язки, а й жити повноцінним життям. Це передбачає глибоке вивчення об'єктивних та суб'єктивних факторів, які сприяють чи заважають прогресивному розвитку зрілої особистості як суб'єкта не лише професійної діяльності, а й загалом життєдіяльності.

Завдяки досягненню акме як кульмінації самореалізації суб'єкта, його життєвого шляху особистісні можливості людини не просто удосконалюються,

а збільшуються (стають невичерпними) [2]. Водночас акмеологічність є ознакою вершинності в реалізації, удосконалення та примноження творчого потенціалу людини як суб'єкта самоздійснення.

Самоздійснення – процес пріоритетної зміни глибин цілісного особистісно-діяльнісного стану людини, під час якого саморозкривається, оновлюється та удосконалюється її духовна сутність. Це можливо тільки у результаті великої цілеспрямованої роботи над собою, з власною особистістю, тобто осмислення істинних, справжніх цілей свого життя, а потім їх виокремлення за допомогою якісних, основних начал своєї індивідуальності. Отже, самоздійснення є творчістю і формою екзистенційного розкриття людини.

Дослідники розглядають самоздійснення як підсумок самореалізації людини в різних сферах діяльності. Отже, можна сказати, що акме є ступенем самоздійснення. При цьому основним фактором досягнення стану акме у результаті самоздійснення є саморозвиток.

Ставши змістом життєдіяльності, саморозвиток стає основою особистості людини. На це звертав увагу О.М. Леонт'єв, коли зазначав: «...реальна основа особистості людини лежить не в закладених у ній генетичних програмах, не в глибинах її природних задатків та потягів і навіть не в набутих нею навичках, знаннях та вміннях, у тому числі й професійних, а у тій системі діяльностей, які реалізуються цими знаннями та уміннями» [11, с. 202].

На рівні індивіда процес розвитку людини відповідно до вимог соціуму спирається на різні природні механізми (способи):

- використання наявних природних якостей, які перетворюються відповідно до суспільних вимог;
- комбінаторику в поєднанні природних якостей людини, яка приводить до виникнення нових людських якостей;
- розвиток природних даних як новоутворень, коли вони використовуються не як властивості об'єктів зовнішнього світу, з якими вони до цього були не зв'язані [1].

На рівні особистості її саморозвиток та духовне збагачення на відповідних етапах життєвого шляху відбуваються тільки завдяки формуванню і розвитку новоутворень різного рівня. Формування та закріплення певних новоутворень веде до руйнування однієї соціальної ситуації розвитку й зумовлює виникнення іншої, адекватної новому психологічному стану особистості.

Акмеологічний підхід дає змогу здійснювати комплексне дослідження та творення цілісності людини, коли її індивідні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, в усіх можливих взаємозв'язках та опосередкуваннях для того, щоб сприяти їй у досягненні акме [5]. Тобто в основі акмеологічного підходу до розвитку особистості лежить ідея створеної заново або ж відтвореної цілісності людини з самістю як її організатором.

Базуючись на акмеологічному підході, доцільно розглядати акме та самоздійснення не як ідеальні образи, а як постійний рух людини до них шляхом співвіднесення реальних характеристик її розвитку з оптимальною моделлю саморозвитку (Н.В. Кузьміна, О.О. Бодальов, А.О. Деркач та ін.). Людина не просто реалізує себе, здійснюючи вибір між репродуктивними способами розвитку; вона якісно перетворює себе, долає психологічні бар'єри, переосмислює життєві очікування, шукає можливість для розвитку акмеологічно значущих якостей, виробляє власну траєкторію саморозвитку.

Розглядаючи людину як цілісність, можна зазначити, що в кожній із моментів життєздійснення вона постає в одній із модальностей своєї цілісності: «хочу» – «можу» – «вмію» – «повинна» – «досягаю» – «роблю».

Модальність «хочу» відбиває матеріальні та моральні потреби особистості, внутрішню мотивацію людини і є рушійною силою усіх сфер людської діяльності [8].

Модальність «можу» показує особистісно-професійний потенціал людини, який визначається як функція кількох змінних: індивідуального досвіду та рівня готовності до його практичної реалізації, рівня навчання, реального віку й потенціалу кар'єрного зростання [5].

Модальність «вмію» відображає рівень компетентності та раціональний досвід людини як сукупність прийомів, навичок, методик, способів, технологій здійснення конкретної діяльності [там само].

Модальність «повинна» виражає прийняття людиною соціальних вимог, включеність в соціальну взаємодію та відповідальність за своє життєздійснення не тільки перед собою, а й перед іншими.

Модальність «досягаю» відбиває процес цілеутворення як формування цілей та цілепокладання як їх вибору [15].

Модальність «роблю» показує процес реалізації всіх модальностей у реальних вчинках.

Крім цих модальностей, є ще модальність «знаю», яка характеризує розумовий потенціал людини у вигляді накопичених гіпотез, моделей, схем, теорій, методів, відчуттів, уявлень, діяльності [8]. Цю модальність треба розглядати як додаткову до кожної з перелічених вище.

В особистості, в якій ефективно формується соціальна зрілість, виховуються такі якості, як здатність до самотрансцендентності, відповідальність за самоздійснення та готовність до саморозвитку і самовідновлення, постійного виникнення нових форм та способів задоволення потреби в самоздійсненні. Ці особистісні якості зумовлені, з одного боку, рівнем соціально-професійної зрілості, а з іншого, є детермінантами ефективності в досягненні акме та самоздійснення.

Водночас з внутрішньої позиції соціальна зрілість – це особистісне новоутворення, яке спричинює становлення людини як цілісності, продуктивність її самоздійснення та оптимальність

індивідуальної траєкторії досягнення акме як ступенів самоздійснення. Високий рівень соціальної зрілості дає змогу людині осмислювати процес саморозвитку як життєву цінність, створювати умови для самовдосконалення та самореалізації під час життєдіяльності, пізнавати, аналізувати, творчо виявляти свою самість.

Розвиток соціальної зрілості як особистісного новоутворення веде до постановки нових завдань, вирішення яких відкриває можливості для нових життєвих виборів особистості, для нових кроків у саморозвиткові та самоздійсненні.

«Само» як фіксує, особлива, унікальна властивість людини не властива іншому живому, що забезпечується її новими можливостями, спроможністю по-новому відображати світ, здатністю до рефлексії, новим типом активності – діяльністю, в якій вона свідомо створює новий – соціальний – світ. Це особлива – соціальна – форма реалізації людиною себе, яка передбачає дієвий початок, діяльність.

Б.Ф. Ломов звертає увагу на те, що у психології при вивченні діяльності дослідження її предмета, засобів, умов потрібно проводити лише для розуміння процесів, станів та властивостей суб'єкта. Він зазначає, що «нерідко психічні явища, які виникають та розвиваються в процесі виконання індивідом діяльності, розглядаються як її продукти... Справжнім продуктом будь-якої, в тому числі й індивідуальної, діяльності є перетворений (хоч і опосередковано – через діяльність інших людей) під час її виконання предмет, матеріальний чи ідеальний» [12, с. 203]. Оцінка цього предмета (його якості, величини тощо), його суспільної та індивідуальної цінності, корисності, значення для професіоналізації тощо є критерієм професійної здатності, рівня професіоналізму суб'єкта.

Професійні якості особистості можна розглядати і як системну ознаку діяльності, що характеризує потрібний та реалізований індивідом рівень її продуктивності, успішності, і як системну ознаку її суб'єкта, що відбиває його можливості досягнути й реалізувати задані нормативи діяльності.

Досліджуючи особливості соціальної зрілості особистості, ми вважiamo, що: «Поняття соціальної зрілості [вчителя] розуміється як певний ступінь розвитку його особистості, який сприяє творчому освоєнню різних видів культури. А також створює можливість найефективніше приносити користь оточуючим своєю участю у різних видах діяльності» [19, с. 23].

Діяльність, за О.М. Леонтьєвим, – «це одиниця життя, опосередкованого психічним відбиттям, реальна функція якого полягає у тому, що воно зорієнтовує суб'єкта в предметному світі <...> іншими словами, діяльність – це не реакція і не сукупність реакцій, а система, що має будову, свої внутрішні переходи та перетворення, свій розвиток. <...> Діяльність кожної окремої людини залежить від її місця в суспільстві, від умов, що випадають на її долю, від того, як вона складається у неповторних індивідуальних обставинах» [10, с. 141–142].

Центральна увага в акмеології приділяється змінам у діяльності суб'єкта, а саме тим змінам у психіці, які виникають у процесі та в результаті здійснення різних видів діяльності. До них в акмеології відносять різного роду акме-досягнення у професійному, особистісному, індивідуальному розвитку. Так, акме у професійному розвитку розглядається як психічний стан, який означає вищий рівень самореалізації людини в її професійному розвитку, що припадає на певний проміжок часу. У предметному полі акмеології пріоритетною є людина, реальний носій власного досвіду та соціальних цінностей, її акме. Ступінь бажаної зрілості – це специфічний стан людини, що охоплює значний за часом етап її життя і реально показує, наскільки вона відбулася як громадянин, як професіонал-діяч тощо. Стан акме ніколи не буває статичним, вирізняється більшою чи меншою варіативністю чи змінюваністю [5, с. 52].

Вийти за межі сполучення «природа-особистість» можливо, на думку В.В. Орлова, лише відмовившись від самої передумови диз'юнктивного розкладання детермінант і включення біологічного у сутність людини. Механізм такого включення розкривається концепцією інтегрально-соціальної природи (сутності) людини [17].

Не соціум діє на потреби, здібності, психіку і саму особистість, а особистість так використовує свої здібності, мотивацію, психічні, енергетичні ресурси, щоб оптимізувати своє співвідношення з соціумом, щоб мінімізувати невідповідність йому. Особистість повинна сама визначити й виробити і ступінь своєї соціальної зрілості, і ступінь своєї компетентності, професіоналізму, самостійності, які б давали їй можливість знайти своє власне місце і роль у сучасному соціумі [5, с. 105].

Акмеологія, як і теорія діяльності, виходить із розуміння активного соціально зумовленого характеру становлення діяльності та особистості, але при цьому передбачає активну позицію самої особистості у виборі видів діяльності, які вона виконує.

Суб'єкт акмеологічного розвитку – це суб'єкт активної перетворювальної діяльності, що постійно змінює свою дієву позицію у діяльності, творчо реалізує всі потенційні можливості твірних людини – її самості, свідомості, самосвідомості, суб'єктивності, специфічних потреб та здатності до самореалізації, роблячи у діяльності заявку на творче й соціально значуще справжнє самоздійснення.

Зрілість – це акмеологічна категорія з біполярною сутністю, що виявляється у формі локальних видів зрілості людини як індивіда, особистості й суб'єкта діяльності, а також у формі глобальної зрілості, тобто інтегрального критерію досягнення певної стадії дорослості людини.

Витоки формування акмеологічної теорії зрілості пов'язані з дослідженнями Б.Г. Ананьєва та його науковою школою. Вивчаючи закономірності гетерохронного розвитку властивостей людини, він зазначав: «Не менш складним, ніж об'єктивне

визначення «початку» індивіда, особистості, суб'єкта та гетерохронності усіх цих станів формування людини, є визначення об'єктивних критеріїв зрілості людини». На його думку, саме вони привели у сучасній психологічній літературі до заміни поняття «зрілість» поняттям «дорослість» [3, с. 271].

Б.Г. Ананьєв робить висновок про те, що настання зрілості людини як індивіда (фізичної), особистості (громадянської), суб'єкта пізнання (розумової зрілості), суб'єкта трудового процесу (працевдатність) в часові не збігається і подібна гетерохронність зрілості зберігається у всіх формаціях [там само, с. 272]. Учений ввів поняття глобальної зрілості, яке у тварин збігається з фізичною зрілістю усього організму, його життєдіяльності й механізмів поведінки. З погляду формування людини зрілість (глобальна) постає як інтегральна характеристика розвитку усіх її життєвих сил на відповідному етапі дорослості, як гармонійне поєднання природних, особистісних і суб'єктних показників її цілісного розвитку.

Зрілість і дорослість – ці поняття не тотожні. Термін «зрілість» застосовується у словосполученнях «громадянська зрілість», «соціальна зрілість», «зріла особистість», «атестат зрілості» й характеризує процес дозрівання певної якості [13, с. 239–245].

Характеристики зрілої особистості (або особистісної зрілості) подані у диспозиційній теорії особистості Г.Оллпорта. З його погляду, зріла людина має широкі межі «Я» й може подивитися на себе «збоку»; вона здатна до побудови теплих, сердечних соціальних стосунків, виявляє співчуття і терпимість; демонструє емоційну саморегуляцію й самосприйняття, не озлоблюється внутрішньо і не стає жорстокою; реалістично сприймає світ, досвід і свої вподобання, не перекручує факти й прагне досягнення особисто значущих і реалістичних цілей; здатна до самопізнання, володіє почуттям гумору, має чітке уявлення про свої власні сильні риси характеру й слабкості; володіє цілісною життєвою філософією, системою цінностей, які надають значущості й смислу практично всьому, що робить людина [18, с. 289–290].

Отже, в умовах розвитку сучасного суспільства актуальними для педагогічної науки є проблеми становлення особистості. Дослідити їх можливо тільки на основі виокремлення якісних характеристик особистості. Однією з таких характеристик і є соціальна зрілість.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Диалектика человеческой жизни / К.А. Абульханова-Славская // Соотношение философии, методологии и конкретно-научных подходов к проблеме индивида. – М., 1977.
2. Акмеология : учебник / под общ. ред. А.А. Деркача. – М., 2002.
3. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев. – М., 1977. – С. 271.

4. Батенин С.С. Человек в его истории / С.С. Батенин. – Л., 1976. – С. 117.
5. Деркач А.А. Методолого-прикладные основы акмеологических исследований / А.А. Деркач. – М. : РАГС, 2000. – 39 с.
6. Деркач А.А. Потребность в самореализации как феномен социального мира и основание акмеологического развития / А.А. Деркач, Э.В. Сайко // Мир психологии. – 2008. – №1.
7. Деркач А.А. Развитие в акмеологии и акмеологическое развитие в структуре онтогенеза / А.А. Деркач, Э.В. Сайко // Мир психологии. – 2007. – №2.
8. Егоршин А.П. Управление персоналом / А.П. Егоршин. – М., 2001.
9. Кудрявцев Т.В. Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности / Т.В. Кудрявцев, В.Ю. Шегурова // Вопросы психологии. – 1983. – №2. – С. 51–59.
10. Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды. В 3 т. / А.Н. Леонтьев. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 2. – 318 с.
11. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев // Избр. психол. произв. В 2 т. – М., 1983. – Т. 2.
12. Ломов Б.Ф. Личность в системе общественных отношений / Б.Ф. Ломов. – М. : Академия, 2005.
13. Максимова В.Н. Зрелость как акмеологический критерий развития растущего человека // Мир психологии. – 2002. – №3.
14. Маркович Д.Ж. Социальная экология / Д.Ж. Маркович. – М., 1991.
15. Мартынюк И.О. Жизненные цели личности: понятие, структура, механизмы формирования / И.О. Мартынюк; Ин-т философии АН УССР. – К., 1990.
16. Михайлов И.В. Проблема профессиональной деятельности в трудах Д.Е. Сьюпера / И.В. Михайлов // Вопросы психологии. – 1977. – №5.
17. Орлов В.В. Социальная биология (к разработке концепции) // Соотношение биологического и социального. – Пермь, 1981.
18. Рабочая книга практического психолога: Технология эффективной профессиональной деятельности. – М., 1996. – С. 289–290.
19. Радул В.В. Социальна зрілість особистості вчителя: фактори формування / В.В. Радул. – К. : Вища шк., 2008. – 240 с.
20. Рубцов В.В. О проблеме соотношения развивающих образовательных сред и формирования знаний: (к определению предмета экологической психологии) / В.В. Рубцов // Первая рос. конф. по эколог. психологии, 5–6 дек. 1996 г. – М., 1996.
21. Сайко Э.В. Субъект: создатель и носитель социального / Э.В. Сайко. – М. ; Воронеж, 2006.

Анонсації

Валерій РАДУЛ Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку особистості

У статті розглянуто особливості взаємовпливу соціального досвіду, соціальної зрілості особистості

та її акмеологічного розвитку. Зроблено акцент на необхідності цілісного розвитку людини та поетапного формування її зрілості.

Ключові слова: особистість, соціальний досвід, самореалізація, соціальна зрілість, акмеологія.

Валерій РАДУЛ

Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку личности

В статті розглянуті особливості взаємодії соціального досвіду, соціальної зрілості личности та її акмеологічного розвитку. Зроблено акцент на необхідності цілісного розвитку людини та поетапного формування його зрілості.

Ключевые слова: личность, социальный опыт, самореализация, социальная зрелость, акмеология.

Valeriy RADUL

Social maturity as the peak of the acmeological development of the personality

The article deals with the peculiarities of the mutual influence of the social experience, personal social maturity and the person's acmeological development. The accent has been made on the necessity of the full development of the person and the forming of his maturity by steps.

Keywords: personality, social experience, self-fulfillment, social maturity, acmeology.

Презентація проекту Національної рамки кваліфікацій

2 березня в Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України відбулася презентація проекту Національної рамки кваліфікацій. У заході взяли участь перший заступник міністра освіти і науки, молоді та спорту України Євген Суліма, керівники департаментів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, віце-президент Національної академії педагогічних наук України Володимир Луговий, директор департаменту з питань розвитку трудового потенціалу Конфедерації роботодавців України Родіон Колишко, начальник навчально-методичного відділу НТУУ «Київський політехнічний інститут» Володимир Головенкін, в.о. директора Науково-методичного центру організації навчального процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка Андрій Гожик, начальник відділу інтеграції в європейській освітній та науковий простір Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України Юрій Сухарніков, начальник науково-методичного відділу співпраці та впровадження міжнародного досвіду з професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Людмила Щербак, а також представники ЗМІ.

Розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій є надзвичайно важливим для розв'язання багатьох актуальних проблем реформування освіти і професійної підготовки. «Національна рамка кваліфікацій, – зауважив Євген Суліма, – розглядається як інструмент посилення соціального партнерства з роботодавцями, стало діалогом між усіма зацікавленими сторонами, а також як інструмент приведення законодавства в галузі освіти до європейських вимог, зокрема як основа для розроблення і перегляду стандартів освіти та професійної підготовки».

Реалізація цього проекту, за словами першого заступника міністра, дасть змогу:

- створити основу для ефективної взаємодії між сферою освіти і ринком праці;

- з єдиних позицій визначити вимоги до кваліфікацій випускників навчальних закладів при розробленні стандартів освіти і професійної підготовки, планувати різні траєкторії навчання, що сприятиме підвищенню мобільності випускників навчальних закладів на ринку освітніх послуг та ринку праці;

- створити основу для модернізації освітніх програм, підвищити якість освіти, забезпечити міжнародне визнання кваліфікацій, здобутих в Україні.

– створити основу для формування стратегії навчання впродовж життя.

Також Євген Суліма повідомив, що запровадження цього документа має супроводжуватися міжнародним визнанням кваліфікацій, здобутих в Україні. Тому до роботи залучено міжнародних експертів, зокрема експертів Ради Європи.

Зазначимо, що уряд створив міжвідомчу робочу групу з питань розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій. Відповідну постанову було ухвалено на засіданні Кабінету Міністрів України 29 грудня 2010 року. До її складу, окрім центральних органів виконавчої влади, увійшли представники Всеукраїнської асоціації роботодавців, Українського союзу промисловців і підприємців, Федерації професійних спілок України, Профспілки працівників освіти і науки України, Державного центру зайнятості, Національної академії наук України, Національної академії педагогічних наук України та Української асоціації якості.

За цей період робоча група розробила проект Національної рамки кваліфікацій як інструмент вимірювання кваліфікацій з метою забезпечення їх розуміння, порівняння, ідентифікації, визнання, проектування тощо.

Начальник відділу інтеграції в європейській освітній та науковий простір Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, керівник робочої групи Юрій Сухарніков представив учасникам засідання проект Національної рамки кваліфікацій. За його словами, Національна рамка призначена для використання всіма зацікавленими сторонами – органами державного управління, установами, організаціями, що реалізують державну політику в сфері освіти, зайнятості та соціально-трудова відносин, навчальними закладами, роботодавцями, громадянами.

Проект, розроблений робочою групою, складається з десяти рівнів, які описуються в термінах результатів навчання за такими компетентностями: знання, уміння (когнітивні і практичні), комунікація (соціальна компетентність), здатність до навчання і розвитку, автономність і відповідальність, ставлення і судження. Національна рамка кваліфікацій охоплює весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального та інформального навчання у галузі загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

За матеріалами офіційного сайту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України